

Els catalans i la Constitució de 1812

La Constitució de 1812 promulgada el 19 de març a la ciutat de Cadis i coneguda com “La Pepa” fou la primera norma constitucional espanyola basada en els principis de sobirania popular, d’igualtat civil, de divisió de poders i de llibertat d’impres. Tots ells conformaren el seu caràcter modern i transgressor.

La Constitució va tenir diverses lectures que van permetre conciliar la modernitat i la tradició però suscità unes expectatives gegantines impossibles d’assolir. Per una banda, els il·lustrats van creure que era el punt d’arribada d’un procés de reforma iniciat dècades abans, per l’altra els primers liberals la van considerar com el punt de partida d’un règim de llibertats i drets per als ciutadans.

A Catalunya, la Constitució de 1812 va comportar l’establiment d’un òrgan de representació del Principat, la Diputació provincial de Catalunya, reconegut per la monarquia, quelcom que no succeïa des de la fi de la Guerra de Successió. Però alhora va ser interpretada com un horitzó polític d’esperança quan va establir la felicitat dels ciutadans com un dels seus objectius. La lectura revolucionària de la Constitució despertà l’admiració dels moviments radicals, republicans i democràtics d’arreu d’Europa i Amèrica. Les revolucions europees de la dècada de 1820 van convertir-la en un símbol de llibertat internacional.

Si els diputats catalans (Ramon Llätzer de Dou, Antoni de Capmany, Josep Vega i de Sentmenat, etc.) que assistiren a les Corts de Cadis representaren els projectes reformistes de la Il·lustració catalana, hi hagué una generació més jove, més liberal i romàntica que assumí la tasca d’implementar la nova legislació liberal a Catalunya des de la Diputació provincial.

Jordi Roca Vernet
Reis Fontanals

1. Situació política i social a Catalunya

-1808. Gravet al·legòric de Salvador Mallol realitzat per la Junta de Comerç sobre la rellevància política de les províncies per vertebrar la defensa de la monarquia.

-Antoni d’Elola i Acevedo, *Preliminares a la Constitució para el Reyno de España dedicados a la Augusta Asamblea de las Cortes por un español*.

Còpies i traduccions de les Constitucions franceses de 1791 i 1799.

-1813. Cartes de Bartomeu Amat i Bonifàs, professor de la Reial Acadèmia d’Enginyers, adreçades a Fèlix Amat en les quals descriu el clima d’excitació que es viu a dins i fora de les Corts.

-Cadis, 1810, gener 10. Carta d’Antoni Barceló adreçada al baró de Castellet en la qual ressegueix els contactes entre la colònia de comerciants catalans de Cadis i els diputats a Corts.

-*Diari de Barcelona y del Govern de Catalunya*.

Canvi de capçalera del *Diario de Barcelona*, publicat en francès i català a partir de 1810.

-*Reflexiones sobre las proscripciones y confiscaciones en las guerras intestinas compiladas en febrero del año 1811 por D. Zeferino Ferrét*. Barcelona: Impr. de Garriga y Aguasvivas, 1820.

-Gravet de Bonaventura Planella que representa el judici que es va fer el 1809 contra els conspiradors de Barcelona.

-1810-1813. Cartes de Tomàs Barril a Joan Amat on mostra la preocupació dels comerciants catalans que eren Cadis pels efectes de les independències americanes.

-*Relación que don Guillermo Oliver presentó a la Junta Superior de Cataluña de su comisión en Cádiz en diciembre de 1810*, Tarragona: Agustí Roca, 1811.

Guillem Oliver i Salvà fou un dels comissionats enviats a Cadis per la Junta de Comerç.

2. Els Diputats

-*Exposición de los Señores diputados de Cataluña en la sesión del 4 de enero 1813*. La defensa del Tribunal de la Inquisició, basant-se en les antigues Corts catalanes, fou una de les poques ocasions en les quals els diputats votaren conjuntament.

-1811, Cadis. Carta signada per la majoria dels diputats catalans adreçada als membres de la Junta Superior de Catalunya, en favor de la recuperació de la tranquil·litat social al Principat.

-A Cadis, a més dels diputats, hi havia molts altres catalans dedicats als seus negocis, com ho demostra el certificat dels mèrits de Joan Rovira i Formosa, comissionat a Cadis per la Junta Superior de Catalunya, signat per cinc diputats catalans a les Corts.

-*Capítulos de la Constitución Política de la Monarquía Española que S.E. la Junta Preparatoria de la Provincia... ha mandado circular a los pueblos de este Principado...* Vic: Juan Dorca, 1812. Reproducció d’un fragment de la Constitució de 1812 per instruir als ciutadans sobre la seva participació en el procés electoral.

-*Fallecimiento de Don Antonio de Capmany y Montpalau, publicado en Londres el año 1814*, Madrid: Impr. de D. Francisco de la Parte, 1815. El diputat català més transgressor i amb més prestigi intel·lectual a les Corts, i alhora el més allunyat del comportament dels diputats catalans.

-Antoni de Capmany i de Montpalau, *Práctica y estilo de celebrar Cortes...* Informe elaborat per Antoni de Capmany per explicar el funcionament de les Corts reunides a Cadis, seguint el model de les Corts de la Corona catalanoaragonesa.

-*Catalunya atribulada suplica al Augusto Congreso de las Cortes...* Palma:

Oficina de Brusi, 1811. Obra de Joan de Balle i Milans del Bosch, un dels pocs diputats catalans que adoptà postures netament revolucionàries i liberals.

-Comentaris del baró de Castellet a l’escrit de Ramon Llätzer de Dou: *Memoria sobre la teòrica y práctica con que en tiempo de paz pueden equitativamente arreglarse todas las contribuciones en España*, exigint una reducció de la fiscalitat del Principat per equiparar-la a la de la resta de la monarquia.

-Cadis, 16 d’octubre de 1813 - Carta de Ramon Llätzer de Dou a Fèlix Amat en la qual parla de l’anhelada fi de la seva etapa de diputat i menciona a Pròsper de Bofarull, un dels altres catalans que eren a Cadis per defensar els interessos del patriat del Principat.

-Isla de León (Cadis), 4 de novembre de 1810. Testament de Ramon Sans i de Barutell, regidor escollit per representar la ciutat de Barcelona a les Corts, que va morir de febre groga poc després de començar les sessions.

-Ramon Sans i de Barutell, *Reflexions sobre el decret d’impres...* Text manuscrit en el qual Ramon Sans exposa les seves opinions contràries a la llibertat d’impres [1810].

3. La vida de la Constitució de 1812

-*Proyecto de Constitución Política de la Monarquía Española...* Manresa, 1811. A finals de 1811, arribà a Catalunya una primera versió de la Constitució abans de la seva promulgació definitiva.

-*Catecismo político de la Constitución de la Monarquía española...* por DJC. Villanueva, 1813. Per a la difusió de la Constitució s’empraren mitjans tradicionals

associats a la formació religiosa de la població.

-*Constitución Política de la monarquía española...* Cádiz: Imprenta Real, [1812]. Primera edició de la Constitució de 1812 que es repartí entre els diputats de les Corts.

-*Oda con la que Villafranca del Penadés celebra el feliz tránsito de S.M. el Señor Don Fernando VII...* Villafranca: Francisco Vilalta, 1814. Oda en vers dedicada a Ferran VII per la vila de Vilafranca del Penedès amb l’elogi de la Constitució.

-*Costituzione politica della monarchia spagnuola tradotta dall’originale...*

Messina: presso Giovanni del Nobolo, 1813. A partir de 1812 van proliferar les traduccions en diverses llengües europees: italià, francès, anglès, alemany, portuguès, i rus.

-*Costituzione politica della monarchia spagnuola promulgata in Cadice...* Roma: Luigi Perego Salvioni, 1814. Traducció de la Constitució de 1812 elaborada pel jesuïta català i historiador il·lustrat, Joan Francesc Masdeu.

-1810, maig 6. Circular del Govern Polític Superior de Catalunya als alcaldes constitucionals per acabar amb els privilegis jurisdiccionals. Una de les mesures més rupturistes emanades de la legislació constitucional.

-Auca de la Constitució. Gravet que il·lustra les vicissituds de la Constitució des de la seva promulgació, el 19 de març de 1812, fins la seva restauració durant el Trienni Liberal.

-*Credo Político de la Constitución: Creo en el soberano congreso nacional, sábio y poderoso, criador de la libertad española...* Barcelona: Impr. de Ifern, [ca. 1820]. Irreverent mostra dels mecanismes utilitzats per difondre el codi constitucional entre els ciutadans.

-*Instrucción Breu de la Constitución y de lo més principal que se conté en ella...*

Barcelona: Estampa de Silveri Lleyxà, 1820. Mostra de difusió de la Constitució en català per fer més accessible el text al conjunt dels ciutadans del Principat.

-Noves edicions de la Constitució de 1812 arran de la restauració del règim liberal després del triomf del pronunciament de Rafael del Riego, el març de 1820.

4. Els altres catalans contra la Constitució

-*Examen analítico de la Constitución política publicada en Cádiz en 18 de marzo de 1812*, Madrid: Imprenta de Ibarra, 1813. La crítica als afrancesats es fonamentà en les similituds del text constitucional amb les Constitucions de la França revolucionària.

-Joan Francesc de Masdeu, *Monarquía Española. Obra escrita en Roma por Don Juan Francisco de Masdeu en los primeros meses del año 1815*. L’il·lustrat jesuïta i primer traductor de la Constitució a l’italià fou qui més crítiques vessà sobre la norma constitucional quan Ferran VII decidí derogar-la.

-Material de treball i notes de lectura de Fèlix Amat, amb reflexions sobre la Constitució de 1812. Les crítiques d’aquest eclesiàstic il·lustrat es basaren en la por que despertava el principi de sobirania nacional i la participació ciutadana en l’elecció dels càrrecs polítics.

-*Enterro solemne de la Constitución de Cadiz o Destrucción completa dels fonaments falsos sobre que descansaba...* Manresa: Ignasi Abadal [1823?]. El mite quasi democràtic de la Constitució va ser resultat de la propaganda elaborada pels opositors al règim liberal. Criticaren la fi dels privilegis de la societat estamental.

-*Observaciones sobre los atentados de las Cortes extraordinarias de Cádiz contra las leyes fundamentales de la Monarquía española*, Madrid: Imprenta de Ibarra, 1814. El retorn de Ferran VII a Espanya i la derogació de la Constitució de 1812 suscità una multitud de publicacions que atacaren la norma gaditana, titllant-la d’adoptar principis massa transgressors.

-*Constitució sens màscara o verdadera idea de la constitució abortada en Cádiz lo any 1812 i morta en 1814...* Barcelona: reimprès per los germans Torras, 1824. Els contrarevolucionaris també empraren el català per apropar-se als sectors més populars de la societat catalana.

-*Apuntes poéticos y medios indispensables para que la empobrecida y desmoralizada España por sus apóstatas e hijos negros, vulgo liberales...* Barcelona: Garriga y Aguasvivas, 1824. Els jocs de paraules i els versos feien evidents les

pors que la Constitució suscità arran de les transformacions socials i culturals del Trienni Liberal.

5. Lectures de la Constitució

-Al·legoria de la Constitució.

1823. L'exèrcit liberal i la milícia ciutadana sostenen el règim constitucional dels atacs dels realistes o contrarevolucionaris que volen enderrocar-lo.

-*Representación que dirige a las Cortes la Diputación Provincial de Cataluña, para que mande restituir el edificio ó casa que perteneció a la antigua Diputación del Principado...* Barcelona: Imprenta del Gobierno Político Superior, 1821.

-*Catecismo polítich al objecte de instruir als catalans en los drets, privilegis y ventatjes quels proporciona la Constitució Política de la Monarquia espanyola y obligacions quels imposa.* Arreglat per lo P.A.P.A. Vilanova i la Geltrú / Barcelona, en la Imprenta Nacional de Garriga y Aguasvivas, 1813/1820.

-*La Voz del Pueblo*, Barcelona, 1822. Cada número d'aquest diari anava encapçalat per un article de la Constitució explicat en català.

-Cartes escrites per R.LI. de Dou al baró de Castellet sobre l'escissió entre els antics diputats i la nova generació de liberals.

-*Carta Eucarístico-política de la ciutadana F. S. a D. Somat Arugueb por su apología al bello sexo*, Barcelona: Viuda é Hijos de Sastres: Solá, 1820.

-Exemplar de *La Gazeta de Catalunya* (Manresa, 1814) amb la imatge d'un lleó i un unicorn, i amb els dos escuts de la corona castellana i la catalanoaragonesa.

-*Importància y utilitat de la milícia local nacional, ¿Es certa la noticia, oh valerosos catalans, de que va à posarse en planta la milícia local nacional? ... [Gerona?]*: Impr. del Govern Nacional, per Oliva, [1820?].

6. Bibliografia

-Torres Amat, Fèlix, *Memorias para ayudar a formar un diccionario critico de los escritores catalanes y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*, Barcelona: Imprenta de J. Verdaguer, 1836.

-Eliás de Molins, Antonio, *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y de artistas catalanes del siglo XIX*, Pamplona: Analecta, 2000.

-Rahola, Frederic, *Los Diputados por Cataluña en las Cortes de Cádiz: memoria leída en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, el día 23 de diciembre de 1911*, Barcelona: Imprenta de la Casa Provincial de Caridad, 1912.

-Jardí, Enric, *Els Catalans de les Cortes de Cadis*, Barcelona: Rafael Dalmau, 1963.

-Vilar, Pierre, *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*, Barcelona: Curial, 1973.

-Moliner i Prada, Antoni, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808-1814)*, Lleida: Pagès, 2007.

-Lluch, Ernest, *El pensament econòmic a Catalunya, 1760-1840*, Barcelona: Edicions 62, 1973.

-Fontana Lázaro, Josep, *La fi de l'Antic Règim i la industrialització, 1787-1868*. Volum V de la *Història de Catalunya*, dirigida por Pierre Vilar, Barcelona: Edicions 62, 1988.

-Sarrion i Gualda, Josep, *La Diputació provincial de Catalunya sota la Constitució de Cadis (1812-1814 i 1820-1822)*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1991.

-Arnabat i Mata, Ramon, *La revolució de 1820 i el Trienni Liberal a Catalunya*, Vic: Eumo, 2001.

-Ramisa i Verdaguer, Maties, *Polítics i militars a la Guerra del Francès (1808-1814)*, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs: Diputació de Lleida, 2008.

-Roca Vernet, Jordi, *La tradició constitucional i història nacional. Llegat i projecció d'una nissaga catalana, els Papiol*, Lleida: Pagès, Fundació Ernest Lluch, 2011.

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel. 93 270 23 00

Fax 93 270 23 04

A/e: bustia@bnc.cat

<http://www.bnc.cat>



Els catalans i la Constitució de 1812

Del 8 de març al
10 d'abril de 2012



Horari de l'exposició:

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h

Dissabtes, de 9 a 14 h



Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura